

Дмитренко А. І.

к.е.н., доцент кафедри бізнес-економіки та підприємництва,
Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана
пр. Берестейський, 54/1, 03057, м. Київ, Україна
e-mail: dmytrenko.artem@kneu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2126-661X>

ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ЛІКВІДАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА

Dmytrenko Artem

candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Business
Economics and Entrepreneurship,
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman
e-mail: dmytrenko.artem@kneu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2126-661X>

ECONOMIC ASPECTS OF ENTERPRISE LIQUIDATION

Анотація. У статті розглянуто масштаби процесів припинення діяльності підприємств в Україні. Серед ключових факторів, які слід аналізувати у процесі прийняття управлінського рішення про ліквідацію підприємства, визначено його фінансово-майновий стан та ефективність діяльності, перспективність товарів компанії, конкурентний статус підприємства, а також бажання та спроможність власника його розвивати, можливість судового переслідування, конструктивність кредиторів компанії. Наведено правові підстави для припинення діяльності юридичної особи як загалом, так і для окремих видів господарських товариств. Представлено концептуальні етапи здійснення добровільної ліквідації підприємства з характеристикою типових дій. У якості ключових параметрів, що мають бути досліджені у процесі прийняття рішення та оцінювання ефективності припинення підприємства визнано тривалість здійснення ліквідації, понесені витрати та отримані доходи. Наголошено на складності прогнозування кожного з цих параметрів і необхідності досконалого вивчення юридичних вимог до здійснення окремих стадій ліквідації підприємства, нехтування якими може суттєво подовжити тривалість процесу, підвищити витрати та втрати власників, а також призвести до зниження рівня відшкодування їх інвестицій. Серед основних причин затримки припинення бізнесу названо перевірки діяльності підприємства державними органами, оскарження у судах як дій самого підприємства, так і його контрагентів, складнощі з формуванням ліквідаційної маси. Зроблено акцент на доцільності розширення кола потенційних покупців за допомогою вітчизняних систем електронних продажів і торговельних платформ. Наголошено на необхідності попередньої підготовки процесу припинення діяльності підприємства через впорядкування у першу чергу трудових відносин і кредитної політики.
Ключові слова: ліквідація підприємства, банкрутство, неплатоспроможність, криза підприємства, розподіл ліквідаційної маси.

Abstract. The article examines the scale of liquidation processes of enterprises in Ukraine. Among the key factors that should be considered while making a managerial decision to liquidate an enterprise are its financial position and performance, prospects of the company's products, competitive status of the enterprise, as well as the owner's

willingness and ability to develop it, the possibility of legal prosecution, and constructiveness of the company's creditors. The author provides the legal grounds for termination of a legal entity's activities both in general and for certain types of business entities. The author presents the conceptual stages of voluntary liquidation of an enterprise with a description of typical actions. The author recognizes the duration of termination, expenses incurred and income received as the key parameters to be investigated in the process of decision-making and efficiency assessment of the enterprise liquidation. The author emphasizes the difficulty of predicting each of these parameters and the need for a thorough study of the legal requirements for certain stages of enterprise liquidation, which, if ignored, can significantly extend the duration of the process, increase the costs and losses for owners, and lead to a decrease in the level of payback of their investments. The main reasons for the delay in business liquidation include inspections of the company's activities by state authorities, litigation in courts against the actions of the company as well as its counterparties, and difficulties in forming the liquidation mass. The article emphasizes the expediency of expanding the range of potential buyers through domestic e-sales systems and trading platforms. The author emphasizes the need for preliminary preparation of the process of company's termination by arranging, first of all, labor relations and credit policy.

Key words: liquidation of an enterprise, bankruptcy, insolvency, enterprise crisis, distribution of the liquidation estate

JEL codes: G 330

Постановка проблеми. Циклічність розвитку світового та національних господарств, висока конкуренція на ринках, динамічність бізнес-середовища все це робить процеси, пов'язані з припиненням діяльності суб'єктів господарювання, постійними супутниками функціонування економіки. Остання потребує цивілізованого та зрозумілого механізму виведення з ринку безперспективного бізнесу, власники якого повинні мати змогу відшкодувати капіталовкладення та захистити ділову репутацію.

Аналіз досліджень і публікацій. Априорі здійснення ліквідаційних процедур належать до сфери антикризового менеджменту, адже припинення функціонування підприємства доцільно також розглядати як один з можливих інструментів розв'язання кризи. Процес пошуку наукових публікацій у вітчизняній науковій періодиці виявив, що переважна більшість з них мають суто юридичний характер. Не зважаючи на популярність наукових досліджень у царині антикризового менеджменту як у зарубіжній, так і у вітчизняній літературі, на наш погляд питання підвищення ефективності ліквідації суб'єктів господарювання не отримують належного опрацювання саме в економічній області.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Не применшуючи, а навпаки, підкреслюючи нерозривний зв'язок управління підприємством з правовим регулюванням господарських відносин, наголошуючи на необхідності досконалого вивчення і правильного застосування юридичних норм, можна стверджувати про наявність у проаналізованих наукових і практичних публікаціях на тему припинення діяльності підприємства прогалин щодо саме економічних основ обґрунтування рішення ліквідації суб'єкта господарювання.

Метою даної статті відтак є аналіз специфіки та масштабів ліквідаційних процесів в економіці України, а також актуалізація об'єктів, способів та інструментів управлінського впливу, спрямованих на забезпечення економічної ефективності припинення діяльності підприємства.

Методика дослідження. Під час написання статті було застосовано ряд загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Метод аналізу статистичних даних та індукції застосовані для ідентифікації тенденцій і пояснення причин проблем перебігу ліквідаційних процесів в Україні. Метод логічного аналізу вжитий при дослідженні чинників прийняття рішення про добровільну ліквідацію суб'єкта господарювання. Метод графічного аналізу використаний з метою унаочнення змісту етапів припинення діяльності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Проблема підвищення ефективності ліквідаційних процедур загострилася у останні роки внаслідок пандемії коронавірусу та, особливо, після початку широкомасштабної агресії сусідньої країни, що зумовило суттєве падіння рівня ділової активності в Україні. Сотні підприємств зазнали катастрофічних руйнувань і були розграбовані військами окупанта й колаборантами.

Протягом останніх років згідно офіційних статистичних даних в Україні чітко прослідковується тенденція до скорочення кількості активних бізнес-одиниць в економіці України. Особливо негативних масштабів набула така деактивізація у сегменті підприємств, і саме у 2022 році, що добре проілюстровано в табл. 1.

Таблиця 1

**ДИНАМІКА КІЛЬКОСТІ ТА СТРУКТУРИ ДІЮЧИХ
СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ В УКРАЇНІ У 2019–2022 рр.**

Показник	Значення по роках			
	2019	2020	2021	2022
Кількість діючих суб'єктів господарювання	1 941 701	1 973 652	1 956 320	1 732 576
у т.ч.				
підприємства	380 673	373 897	370 906	261 992
фізичні особи-підприємці	1 561 028	1 599 755	1 585 414	1 470 584

Джерело: розроблено автором за матеріалами офіційних статистичних даних www.ukrstat.gov.ua вкладка «Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності».

Крім того нагальною проблема підвищення ефективності ліквідаційних процедур є й у сфері державного управління економікою, адже на даний момент за оцінками керівництва Фонду державного майна України [9] у власності держави перебуває більше тисячі збиткових та економічно неактивних підприємств. Майно таких підприємств або знаходиться у жалюгідному стані й продовжує псуватися, або підпало під контроль сторонніх осіб внаслідок злочинних дій. Подальше функціонування таких суб'єктів господарювання завдає значної шкоди економіці країни адже призводить до втрати довіри між контрагентами у бізнесі, відволікання коштів з бюджету, акумуляції боргів перед контрагентами, персоналом, державними органами щодо несплачених податків та зарплат, невиконаних інших зобов'язань.

Інститут банкрутства серед інших своїх функцій також передбачає регламентований механізм припинення неплатоспроможних підприємств, масштаби застосування якого наведені у табл. 2.

Таблиця 2

**ДИНАМІКА МАСШТАБІВ БАНКРУТСТВА
ТА ЗАСТОСУВАННЯ ЛІКВІДАЦІЙНОЇ ПРОЦЕДУРИ У РАМКАХ ПРОВАДЖЕННЯ
У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО В УКРАЇНІ У 2019–2022 рр.**

Показник	Кількість по роках:			
	2019 р.	2020 р.	2021 р.	2022 р.
Кількість справ з винесенням постанови про визнання банкрутом, од.	649	430	852	710
Кількість справ, закінчених провадженням із затвердженням звіту ліквідатора (керуючого реалізацією майна), од.	953	612	665	462

Джерело: розроблено автором за матеріалами щорічних звітів судів першої інстанції про розгляд справ у порядку господарського судочинства за формою №1-г https://court.gov.ua/inshe/sudova_statystyka/

Дані таблиці, а також раніше отримані автором результати дослідження застосування інструментів банкрутства в Україні дозволяють стверджувати про неефективність ліквідаційної процедури у рамках провадження справ про неплатоспроможність. Протягом 2019–2022 років можна констатувати незначні масштаби застосування інституту банкрутства, а також той факт, що близько 93,6–96,2% справ, закінчених провадженням, передбачають саме ліквідацію суб'єкта господарювання. Разом з тим тривалість ліквідаційних процедур є значною, у багатьох випадках цей термін перевищує рік з дати визнання суб'єкта господарювання банкрутом, про що свідчить суттєва невідповідність річних показників визнання банкрутства та закінчених проваджень із затвердженням звітів ліквідатора.

З точки зору економіста найбільшу зацікавленість повинна становити саме добровільна ліквідація підприємства, яка дозволить уникнути або мінімізувати втрати кредиторам, зберігаючи належний рівень довіри у сфері господарських відносин, забезпечити захист і наступне примноження добробуту інвесторів-засновників бізнесу. Головними факторами, що мають братися до уваги при прийнятті рішення власниками та керівництвом підприємства щодо його припинення, на нашу думку, мають бути:

1. фінансово-майновий стан та ефективність функціонування;
2. перспективність товарного портфелю для цільового ринку та можливість розвитку продукції підприємством,
3. здатність підприємства брати участь у конкурентній боротьбі, спроможність власника та сформованого ним менеджменту розвивати бізнес;
4. загроза масштабних судових позовів щодо підприємства;
5. бажання власників продовжувати діяльність підприємства та наявність концепції економічного оздоровлення проблемного бізнесу;
6. конструктивність позиції кредиторів компанії.

Допрацювавши доробок Жекова Д.В. [8, с. 123], серед основних правових підстав ліквідації підприємства також можна навести:

- визнання господарським судом підприємства банкрутом;
- визнання судом недійсною державної реєстрації юридичної особи через допущені під час її створення неусувні порушення;
- здійснення підприємством діяльності, яка суперечить установчим документам, або заборонена законом;
- невідповідність фактичних рівнів окремих параметрів підприємства (статутний капітал, склад учасників, обсяг чистих активів тощо) їх мінімальній, визначеній законодавством величині;
- неподання протягом року фіскальним органам доходів і зборів податкових декларацій, документів фінансової звітності відповідно до закону;
- наявність у Єдиному державному реєстрі запису про відсутність юридичної особи за вказаним її місцезнаходженням;
- визнання судом юридичної особи такою, що відповідає ознакам фіктивності тощо.

Також кваліфікаційні підстави обов'язкової ліквідації для окремих видів господарських товариств відображено в табл. 3.

Таблиця 3

**ПІДСТАВИ ОБОВ'ЯЗКОВОЇ ЛІКВІДАЦІЇ ОСНОВНИХ ВИДІВ
ГОСПОДАРСЬКИХ ТОВАРИСТВ В УКРАЇНІ**

№	Вид підприємства	Причини ліквідації
1	Повне товариство	Підлягає ліквідації у випадку якщо в ньому залишився лише один учасник, або ж протягом 6 місяців така компанія має трансформуватися в іншу форму господарського товариства [1, ст. 132]
2	Командитне товариство	Вихід зі складу товариства усіх вкладників. Командитне товариство може продовжити функціонування у випадку наявності у своєму складі хоча б одного повного учасника та одного вкладника [1, ст. 139]
3	Акціонерне товариство	Підлягає ліквідації, якщо обсяг статутного капіталу став меншим за встановлений законодавством розмір (200 розмірів мінімальної заробітної плати). Також відслідковуваним параметром слугує величина чистих активів компанії. У випадку її зниження до рівня 50 % обсягу зареєстрованого статутного капіталу або зниження на більш як 50 % порівняно зі значенням на кінець попереднього року, товариство повинно розглянути, серед іншого, і доцільність ліквідації компанії [1, ст. 157], [4, ст. 16]
4	Товариство з обмеженою відповідальністю	У випадку зниження обсягу чистих активів більше ніж на 50 % порівняно з їх сумою на кінець попереднього року, товариство повинно розглянути, серед іншого, і доцільність своєї ліквідації компанії [1, ст. 31]

На рис. 1 представлено послідовність операцій добровільної ліквідації підприємства — юридичної особи.

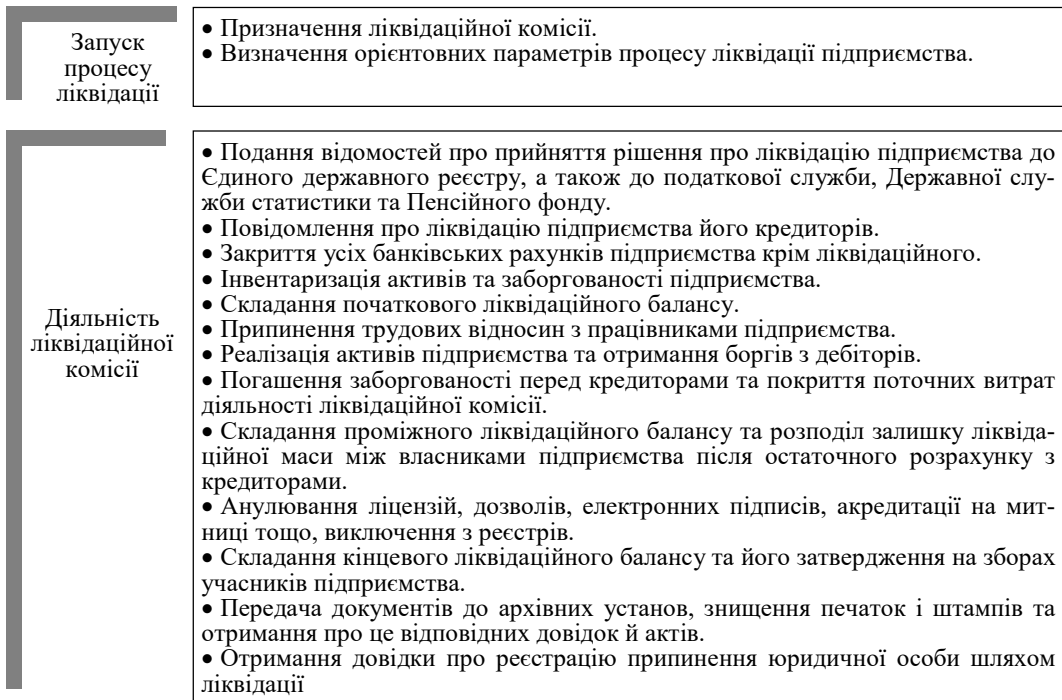

Рис. 1. Концептуальні етапи добровільної ліквідації юридичної особи

Будь-яке економічне рішення, зокрема і щодо припинення діяльності, вимагає зваженої оцінки трьох параметрів: часу, необхідного на його імплементацію, фінансових витрат та економічних вигід від його реалізації. Як зазначають юристи-практики [11], кожен випадок ліквідації є неповторним, він вимагає попереднього ретельного аналізу, на основі якого розробляється концепція та тактика припинення діяльності, що дозволить власнику розраховувати на повернення вкладених коштів, мінімізацію втрат, уникнення судового переслідування та збереження ділового реноме. Необхідно наголосити, що сам процес ліквідації підприємства є складним і специфічним, його особливості визначає велика кількість факторів юридично-господарського характеру, зокрема вид діяльності підприємства, організаційно-правова форма ведення бізнесу, склад учасників, наявність невирішених судових спорів, правовий статус окремих працівників тощо.

Певним часовим орієнтиром тривалості ліквідації підприємства може слугувати норма, в якій строк заявлення кредиторами своїх вимог до юридичної особи, що припиняється, не може становити менше 2 і більше 6 місяців з дня оприлюднення повідомлення про рішення щодо припинення юридичної особи [1, ст. 105]. Фахівці ж юридичної фірми «ПАТРИОТ» [12] оцінюють середній строк ліквідації товариств з обмеженою відповідальністю та приватних

підприємств у 6-12 місяців. Подовження терміну ліквідації може бути зумовлене:

1. різноманітними перевітками, ініційованими органами влади;
2. оскаржуванням у судах діяльності як самого підприємства, його взаємовідносин з контрагентами щодо як кредиторської, так і дебіторської заборгованості, а також і дій ліквідатора;
3. необхідністю завершення технологічних процесів та виконання договірних зобов'язань перед партнерами;
4. відсутністю попиту на виставлені на реалізацію активи та невдалим проведнням аукціонів з їх продажу.

Здійснення ліквідації вимагає від підприємства понесення значних витрат. Крім загальних витрат функціонування (рахунки за комунальні послуги, зв'язок, оподаткування) та власне погашення заборгованості перед кредиторами, специфічними позиціями видатків у процесі припинення діяльності підприємства виступають:

1. оплата праці членів ліквідаційної комісії та пов'язаних з нею податків і обов'язкових відрахувань;
2. сплата державного мита і зборів, оплата за публікації, розсилку листів, отримання довідок;
3. витрати на звільнення персоналу (вихідна допомога та сприяння працевлаштуванню окремих категорій);
4. оплата послуг зовнішніх фахівців (юристів, оцінщиків, колекторів тощо), які залучаються до виконання окремих операцій;
5. витрати на організацію реалізації майна підприємства (демонтаж і зберігання окремих активів, організація аукціонів, рекламування виставлених на продаж лотів);
6. витрати на утилізацію відходів і неліквідних активів.

Також у процесі здійснення ліквідації можливими є втрати, пов'язані з наданням дисконту при реалізації активів, списання дебіторської заборгованості, за якою не настав час виконання зобов'язань дебітора. У випадку порушення ліквідаційною комісією вимог законодавства до окремих процедур на підприємство можуть бути накладені штрафні санкції.

Вагомою статтею видатків при ліквідації підприємства є витрати на звільнення персоналу. З метою уникнення подальших позовів з боку працівників ліквідатору слід суворо дотримуватися вимог законодавства у сфері трудових відносин. Зокрема Онищенко В. [10] рекомендує завчасну підготовку до звільнення персоналу, яка повинна передбачати наступні дії:

- не пізніше ніж за 3 місяці до запланованої дати звільнення слід повідомити про це профспілку підприємства або за її відсутності зробити це на зборах трудового колективу;
- не пізніше 2 місяців слід видати наказ, у якому зазначити дату та навести причини звільнень працівників, проінформувати кожного з них з письмовим підтвердженням такого факту;
- одночасно з виданням наказу про скорочення слід повідомити про це також і Державну службу зайнятості, надіславши повідомлення за формою №4-ПН;

- у запланований день необхідно видати наказ про звільнення, ознайомивши з його текстом під підпис кожного працівника. До такого дня включно слід провести повний розрахунок з працівником по зарплаті, компенсувати невикористані дні відпустки та виплатити вихідну допомогу у розмірі не меншому за середньомісячний заробіток за 1–6 місяців роботи залежно від категорії працівника [3, ст. 44], а також видати кожному трудову книжку та копію наказу.

Підприємство може мати у своєму штаті певні категорії працівників, звільнення яких має специфічне регламентування. До таких категорій персоналу на даний момент належать:

1. вагітні жінки та жінки, які мають дітей віком до 3 (6) років;
2. одинокі матері, які мають дитину до 14 років або дитину з інвалідністю до 18 років.

Звільнити таких осіб можна лише з обов'язковим працевлаштуванням, при чому на цей період за ними необхідно зберегти середню заробітну плату, але протягом не більше 3 місяців з дати закінчення строкового трудового договору [3, ст. 184]. Вимога щодо обов'язкового працевлаштування може бути також дотримана у випадку звільнення працівниці з формулюваннями «за угодою сторін», «за власним бажанням», «переведення на інше підприємство» або ж у випадку письмової відмови людини від запропонованої ліквідаційною комісією роботи.

Третім параметром, що має бути розглянутий при прийнятті рішення про доцільність припинення підприємства, є величина доходів, що можуть бути отримані від ліквідації бізнесу. Природньо, що з метою отримання максимальної ціни за виставлені на продаж активи слід розширити коло потенційних покупців. Вагомим інфраструктурним проектом, який дозволяє суттєво підвищити шанси на збільшення вартості ліквідаційної маси є запровадження у 2019 році торгової платформи Прозорро.Продажі, яка дозволяє будь-якій приватній компанії або ФОПу безкоштовно скористатися електронною системою для реалізації свого майна. Окремі види активів також можуть бути реалізовані через агентства нерухомості або інші вітчизняні платформи dom.ria.com, lun.ua, rieltor.ua, bon.ua, est.ua, olx.ua, prom.ua тощо.

Висновки. Ліквідація підприємства є кінцевим етапом функціонування юридичної особи. Технологія припинення діяльності суб'єкта господарювання регламентована чинним законодавством для різних сфер економічної діяльності, форм її здійснення та різноманітних підстав. Разом з тим, ліквідацію підприємства слід розглядати як органічний та необхідний механізм підтримки порядку та справедливості в економіці та суспільстві загалом. За належного планування ліквідація може бути проміжною, неминучою та ефективною стадією трансформації бізнесу, розвитку підприємницького хисту й потенціалу окремих інвесторів. Ключовими передумовами забезпечення належної результативності процесів припинення підприємства є постійний моніторинг зовнішнього і внутрішнього бізнес-середовища, прогнозування його впливу на перспективи діяльності підприємства та вчасне планування й здійснення трансформаційних заходів, які мають відбуватися під контролем власників суб'єкта господарювання.

Література

1. Цивільний кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, № 40-44, ст. 356.
2. Кодекс України з процедур банкрутства. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2019, № 19, ст.74.
3. Кодекс законів про працю України. *Відомості Верховної Ради УРСР*, 1971, від 17.12.1971, додаток до №50.
4. Закон України Про акціонерні товариства. *Офіційний вісник України*, від 02.09.2022, № 68, стор. 37, стаття 4066, код акта 113250/2022
5. Закон України Про господарські товариства. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 1991, № 49, ст.682.
6. Закон України Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2018, № 13, ст.69.
7. Дмитренко А.І. Ліквідація підприємства як базовий інструмент антикризового менеджменту. *Стратегія економічного розвитку України: зб. наук. праць*. 2014. №35. С. 211–218.
8. Жеков Д.В. До питання про підстави ліквідації юридичної особи та їх класифікації. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014. Серія Право. Випуск 28. Том 1. С. 121–124.
9. Кліменков Д. Фонд держмайна ліквідує понад 1000 державних підприємств. Чому не приватизація і що це дасть країні. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3654119-fond-derzmajna-likvidue-ponad-1000-derzavnih-pidpriemstv-comu-ne-privatizacia-i-so-ce-dast-kraini.html>
- 10.Онищенко В. Порядок ліквідації підприємства. URL: <https://buhplatforma.com.ua/article/7713-likvidatsiya-pdprimstva-2019>
- 11.Покрокова інструкція добровільного припинення ТОВ. Юридичний інтернет-ресурс Protocol.ua. URL: https://protocol.ua/ua/pokroкова_instruktsiya_dobrovilnogo_pripinennya_tov/
- 12.Що таке ліквідація підприємства? Покроковий алгоритм. URL: <https://patriot.legal/shho-take-likvidatsiya-pidpryemstva-pokrokovyj-algorytm/>

References

1. Civil Code of Ukraine. Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), 2003, №№ 40-44, st.356. [in Ukrainian].
2. Code of Ukraine on bankruptcy procedures. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2019, № 19, st.74. [in Ukrainian].
3. Code of Acts on Work. Vidomosti Verkhovnoi Rady URSR, 1971, from 17.12.1971, appendix №50. [in Ukrainian].
4. Act of Ukraine on Joint Stock Companies. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2008, № 50-51, st.384. [in Ukrainian].
5. Act of Ukraine on Business Companies. Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 1991, № 49, st.682. [in Ukrainian].
6. Act of Ukraine on Limited Liability and Additional Liability Companies, Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), 2018, № 13, st.69. [in Ukrainian].

7. Dmytrenko A., (2014) Termination of enterprise as basic tool for crisis management. *Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy: zb. nauk. prats. №35.* — P. 211-218. [in Ukrainian].

8. Zhekov D.V., (2014) On the issue of the grounds for liquidation of a legal entity and their classification. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Serii Pravo.* Vypusk 28. Tom 1. P. 121-124. [in Ukrainian].

9. Klimenkov D. The State Property Fund will liquidate more than 1000 state-owned enterprises. Why not privatization and what it will bring to the country. Retrieved from: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3654119-fond-derzmajna-likvidue-ponad-1000-derzavnih-pidpriemstv-comu-ne-privatizacia-i-so-ce-dast-kraini.html> [in Ukrainian].

10. Onyshchenko V. Procedure for liquidation of the enterprise. Retrieved from: <https://buhplatforma.com.ua/article/7713-likvidatsiya-pdprimstva-2019> [in Ukrainian].

11. Step-by-step instructions for voluntary termination of LLC. Legal Internet resource Protocol.ua. Retrieved from: https://protocol.ua/ua/pokrokovaya_instruktsiya_dobrovolnogo_pripinennya_tov/ [in Ukrainian].

12. What is the liquidation of an enterprise? Step-by-step algorithm. Retrieved from: <https://patriot.legal/shho-take-likvidatsiya-pidpryemstva-pokrokovyj-algorytm/> [in Ukrainian].